

El 2012, un de cada deu xiquets nascuts a l'Àfrica subsahariana va morir abans de complir els cinc anys.

Els Objectius pendents del Mil·lenni

L'any 2000 les Nacions Unides van impulsar els Objectius del Mil·lenni. 2015 era la data fixada per assolir avanços humanitaris com reduir a la meitat la pobresa extrema; aconseguir que tots els xiquets completaren estudis primaris; o reduir en dues terceres parts la mortalitat infantil. Superat el llindar fixat, només s'ha assolit un dels vuit objectius plantejats. A partir d'aquest gener, l'ONU revisa els seus propòsits.

El canvi d'any sempre és una bona ocasió per fer-se nous propòsits individuals. Anar al gimnàs regularment, deixar de fumar, o mantenir una relació cordial amb els qui

ens envolten solen ser alguns dels ítems que apareixen en aquestes llistes. Un d'aquests decàlegs és el que va confeccionar Nacions Unides amb motiu del canvi de segle. En aquest cas, és clar, no

es tractava de redactar una llista d'objectius individuals, sinó de fer una llista de propòsits col·lectius que perseguien acabar o mitigar algunes de les xacres que a finals del segle passat corcaven la humanitat. Entre el 6 i el 8 de setembre de 2000, representants dels 189 Estats que formen part de les Nacions Unides es van reunir a Nova York en l'anomenada Cimera del Mil·lenni.

Era l'ocasió, per a aquesta organització, de demostrar una preocupació real pels problemes mundials, en un moment en què la humanitat prenia consciència dels efectes de la globalització i de les desiguals relacions entre el Nord i el Sud. "Reconeixem que, més enllà de les responsabilitats que tots tenim respecte de les nostres societats, ens incumbeix la responsabilitat col·lectiva de respectar i defensar els principis de la dignitat humana, la igualtat i l'equitat

en el pla mundial –deia la Declaració del Mil·lenni aprovada en aquella sessió de l’assemblea de l’ONU–. En la nostra qualitat de dirigents tenim, doncs, un deure per complir respecte a tots els habitants del planeta”. D’aquesta trobada van sorgir els anomenats Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), un total de vuit objectius genèrics que contemplen un seguit de metes més concretes i mesurables que havien d’assolir-se per a l’any 2015.

Han passat tres lustres des d’aleshores i, si bé en tots els camps s’han produït avanços força significatius, només una minoria de les metes plantejades s’ha aconseguit. Així doncs, es va ser massa ambiciós a l’hora de dissenyar els ODM? O, per contra, no s’han posat els recursos necessaris per assolir-los?

David del Campo, director de cooperació internacional i acció humanitària de Save the Children, considera que les fites marcades per l’ONU eren “realistes” però “han mancat recursos per part dels governs i de la comunitat internacional”. Del Campo, com la resta de responsables del tercer sector consultats per a aquest reportatge, lamenta el caràcter merament declaratiu dels ODM, si bé reconeix el valor simbòlic que suposa la seua mera existència. “Durant 15 anys, els governs, la societat civil i les organitzacions humanitàries hem tingut una agenda comuna. Això no havia existit fins l’any 2000”, reconeix Del Campo. D’una opinió molt semblant és Lourdes Benavides, d’Intermon Oxfam. “Els ODM han estat útils per aglutinar i tenir objectius comuns. Encara que no foren vinculants, els Objectius han sigut una eina utilitzada pels governs progressistes i la societat civil, tant dels països rics com dels pobres, per impulsar i reclamar ajuda internacional. A més, ha servit per exigir responsabilitat als governs per part dels ciutadans”, assegura Benavides. A més, com explica Daniel Martínez, especialista en pediatria de Metges Sense Fronteres, alguns països en desenvolupament, amb la vista posada en els índexs marcats pels ODM, van entrar en una mena de cursa per millorar la seua situació. L’efecte comparació, explica, va provocar que països com Nigèria, Mèxic, Brasil o l’Índia milloraren els seus indicadors.

Amb tot, des de les tres organitzacions consultades consideren que els

avanços humanitaris assolits durant els últims quinze anys són sobretot fruit de les iniciatives impulsades pels governs i no tant en els corredors de les Nacions Unides. “Les tendències de reducció de pobresa ja hi eren abans de l’ODM. No hi ha un causa-efecte directe”, explica Daniel Martínez. Lourdes Benavides, d’Intermon Oxfam, considera que el gran error dels ODM fou “fixar-se en els símptomes en lloc d’anar a les causes dels problemes”.

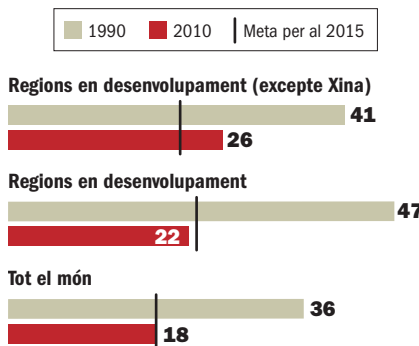
Aquestes són algunes de les metes que es va marcar l’ONU i el nivell de consecució d’acord amb un informe del mateix organisme que avalua els avanços en el període 2000-2012:

Reduir la pobresa extrema

Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, el percentatge de persones amb ingressos inferiors a 1 dòlar per dia.

Proporció de persones que viuen amb menys d’1,25 dòlars al dia.

Aquesta és una de les poques metes que s’han assolit. Tal com pretenia l’ONU durant el període 2000-2012 es va reduir a la meitat el nombre de persones que subsisteixen amb uns ingressos inferiors a 1,25 dòlars (considerat el llindar de la pobresa extrema). Fins 2010, 700 milions de persones van eixir d’aquesta situació. Xina és el país que ha fet un esforç més important en aquesta matèria: el percentatge de persones que viuen en situació de pobresa

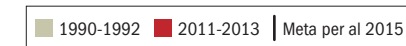
extrema ha passat del 60% al 12%. En l’altra cara de la moneda se situa l’Àfrica subsahariana. Els pocs avanços experimentats en aquesta zona fan témer una cronificació de les situacions de pobresa extrema. Durant la primera dècada del mil·lenni, va caure d’un 56% a un 48%. “La reducció global és important, però no s’ha de perdre de vista que la mida de Xina distorsiona els resultats –adverteix Daniel Martínez–. En els països més pobres no n’hi ha hagut una reducció substancial”.

Reduir la fam

Reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, la proporció de persones que pateixen fam.

Proporció de persones amb nutrició insuficient.

Regions desenvolupades

<5
<5

Regions en desenvolupament

24
14

Una de les metes marcades en els ODM era reduir a la meitat el nombre de persones que pateixen fam al món i la fita ha estat prop de ser complerta: la proporció de persones amb nutrició insuficient ha disminuït del 23,6% en el període 1990-92 al 14,3% entre 2011 i 2013. La dada és, doncs, positiva, però no pot amagar una qüestió preocupant: la millora durant aquesta última dècada ha estat més lenta que la registrada en els 90. A més, com en el cas de la pobresa extrema, la desnutrició és un problema enquistat en l’Àsia meridional, l’Àfrica subsahariana i Oceania, tres àrees del planeta on els avanços han estat mínims. En aquest sentit, Lourdes Benavides, d’Intermon Oxfam, lamenta que les estratègies per lluitar contra la desnutrició siguen “inconsistentes”. “El fet de no centrar-se en les causes sinó en

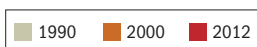
els símptomes provoca que situacions com la crisi trenquen amb la tendència positiva. La volatilitat dels mercats de matèries primeres ha provocat que molts dels esforços que s'havien fet s'hagen perdut". A hores d'ara, un de cada set xiquets del món tenen un pes per sota del normal i un de cada quatre pateixen retards en el seu creixement.

Ensenyament universal

Assegurar que, per a l'any 2015, els nens de tot el món puguin acabar un cicle complet d'ensenyament primari.

Taxa neta ajustada de matriculació en ensenyament primari*.

Regions desenvolupades

Regions en desenvolupament

*Definida com el nombre d'alumnes en edat oficial de rebre ensenyament primari que estan matriculats a l'escola primària o secundària, expressada com a percentatge de la població total en aquest grup etari.

Una altra de les metes apuntades en els ODM era la d'aconseguir que, per a l'any 2015, tots els xiquets del món completaren el cicle educatiu de primària. Tot i que s'ha progressat de manera considerable, la humanitat s'ha quedat a la meitat del camí. Entre 2000 i 2012, el percentatge de menors matriculats en els cursos d'educació primària ha passat del 83% al 90%. L'increment és digne de ser tingut en compte però es queda lluny d'un objectiu que resultava massa ambiciós. A hores d'ara, 58 milions de xiquets en edat escolar no van a les aules. A més, no es pot perdre de vista que un de cada quatre menors que assisteixen a l'escola en les regions en desenvolupament abandonen abans de completar el cicle.

Les perspectives amb vista al futur, en tot cas, no resulten gaire optimistes. Perquè, segons reconeix el mateix informe de l'ONU, des de l'any 2010 les ajudes destinades a l'educació procedent del primer món han disminuït, especialment en el cas dels països més necessitats. Entre 2010 i 2011, a l'Àfrica subsahariana, on resideix la meitat de la població que no assisteix a l'escola, l'ajuda a l'ensenyament bàsic va baixar d'un 7%.

A pesar que en països emergents han assolit avanços notables, David del Campo, de Save the Children, no s'està d'advertir de la necessitat de crear "sistemes educatius inclusius i de qualitat". "L'escola no pot convertir-se en un element de segregació que consolide la dualització de la societat", argumenta.

Mortalitat infantil

Reduir en dues terceres parts, entre 1990 i 2015, la mortalitat dels nens menors de 5 anys.

Taxa de mortalitat de menors de 5 anys (morts per cada 1.000 nens nascuts vius).

Regions desenvolupades

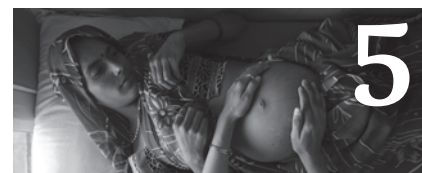

Regions en desenvolupament

Des de 1990, la taxa de mortalitat de xiquets menors de cinc anys quasi es va reduir a la meitat. En xifres absolutes, el 2012 van morir sis milions de xiquets menys que el 1990. El món, doncs, ha progressat a l'hora de fer front a la xacra de la mortalitat infantil. Això no amaga, però, que no es va assolir l'objectiu de reduir en dos terços aquest indicador i que, segons tots els indicadors, moltes de les morts es podrien haver evitat.

Segons la revisió de les Nacions Unides, la major part de les morts de nens van provocar malalties previsible. Dels 6,6 milions d'infants que van faltar l'any 2012, una part important ho van fer per una atenció neonatal inadequada durant els dies posteriors al naixement, mentre que una altra part gens menyspreable van morir a causa de malalties infeccioses com pneumònia, diarrea i paludisme. "Els objectius de reducció de la mortalitat infantil són massa amplis i difusos –es lamenta Daniel Martínez, de Metges Sense Fronteres–. El més convenient hauria estat centrar els esforços molt especialment en els primers 1.000 dies de vida", una franja d'edat on, segons Martínez, "no hi ha hagut una reducció substancial". Martínez també lamenta l'"escàs interès" per desenvolupar tecnologia mèdica de baix cost adequada per a zones en desenvolupament.

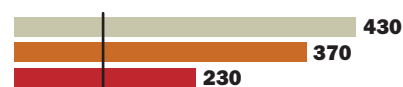
Salut materna

Reduir, entre 1990 i 2015, la taxa de mortalitat materna en tres quartes parts.

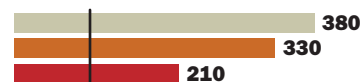
Taxa de mortalitat materna, 1990, 2000 i 2013 (morts de mares per cada 100.000 nens nascuts vius, dones de 15 a 49 anys).

Regions en desenvolupament

Tot el món

"Necessita millorar (NM)". Això és el que tindria l'ONU en la casella de salut materna si, en lloc d'un informe, se l'avaluava com en l'escola. Per cada 100.000 xiquets que l'any 2013 van nàixer vius, van morir 230 mares. Aquesta xifra era de 430 l'any 1990. La minva és –no és pot negar– important,

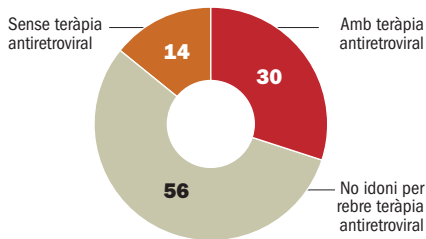
però està lluny de la reducció en tres quartes parts que s'havia plantejat en els ODM. Només l'any 2013, 300.000 dones van morir per causes relacionades o agreujades per l'embaràs o el part. A hores d'ara, quedar-se embarassada en un país en desenvolupament continua significant posar en risc alt la vida pròpia. La precarietat dels serveis de salut bàsics i la ineficàcia –quan no inexistència– atenció prenatal són la causa de moltes de les morts, sobretot en les zones rurals dels països en desenvolupament. En aquestes àrees el nombre de parts atesos per professionals a penes ha augmentat dos punts entre 2000 i 2012.

Accés a un tractament contra el VIH

Aconseguir per a l'any 2010 l'accés universal al tractament del VIH/SIDA per a totes les persones que ho necessiten.

Percentatge de persones amb VIH a les regions en desenvolupament que, segons les pautes de l'OMS de 2013, tenien accés a teràpia antiretroviral o no en tenien, i que reuniten les condicions per rebre la teràpia, 2012.

Un dels ODM era combatre la sida, el paludisme i altres malalties. Els resultats, a propòsit d'això, són desiguals. Pel que fa a la sida, en l'actualitat es produeixen menys casos nous d'infeccions que a principis de segle, però “encara n'hi ha massa”. L'ONU calcula que l'any 2012 hi havia 35,3 milions de persones, una xifra rècord que està relacionada amb dos fets: d'una banda, amb el fet que els nous infectats amb el VIH van continuar superant el nombre de morts; d'altra, amb el fet que es va incrementar el nombre de persones que van

rebre teràpia antiretroviral, cosa que va prolongar la seua vida.

Els registres són més positius pel que fa al paludisme. Entre els anys 2000 i 2012, les accions contra aquesta malaltia van provocar un descens del 42% en la taxa mundial de mortalitat. Durant aquest període es van evitar 3,3 milions de morts, de les quals un 90% corresponien a xiquets menors de cinc anys d'Àfrica subsahariana.

Garantir la sostenibilitat mediambiental

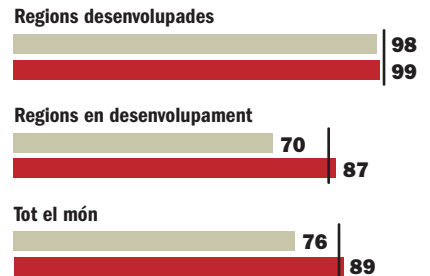
Segurament aquest és un dels àmbits en què la humanitat menys ha avançat. Les Nacions Unides es van comprometre l'any 2000 a “incorporar els principis de desenvolupament sostenible en les polítiques i els programes nacionals i invertir la pèrdua de recursos del medi ambient”. Aquella meta, però, fou un brindis al sol. Si bé és cert que durant la primera dècada del mil·lenni la preocupació a propòsit de la sostenibilitat mediambiental –unida al canvi climàtic– es va incorporar al discurs públic, no és menys cert que els avanços han estat tímids, almenys si els comparem amb la magnitud del problema a què s'enfronta la humanitat. A pesar de les advertències sobre el canvi climàtic, continua la tendència a l'alça de les emissions d'efecte hivernacle, la deforestació no s'atura, la riquesa de la biodiversitat minva i els éssers humans consumim recursos de la terra a un ritme superior al de reposició.

Accés a l'aigua potable

Reduir a la meitat, per a l'any 2015, el percentatge de persones sense accés sostenible a l'aigua potable i a serveis bàsics de sanejament.

Proporció de la població que utilitza una font millorada d'aigua potable (en percentatge).

És una de les assignatures que mereix felicitacions. L'any 2012, el 89% de la població mundial utilitzava fonts millorades d'aigua potable, xifra que l'any 1990 era del 76%. La meta de reduir a la meitat el percentatge de persones amb accés a una font millorada d'aigua, de fet, ja s'havia assolit l'any 2010. Entre 1990 i 2012, més de 2.300 milions de persones van accedir a una font d'aigua de qualitat. Amb tot, l'informe de l'ONU adverteix que encara s'és lluny d'aconseguir un subministrament totalment segur per al conjunt de la humanitat.

I ara què? Les Nacions Unides ja treballen en la confecció d'un nou decàleg d'objectius. Després de tres anys de consultes, el secretari general de les Nacions Unides presentarà el pròxim gener als països membres un informe de síntesi a partir del qual dissenyar uns nous objectius, que ara es diran Objectius del Desenvolupament Sostenible. “La societat reclama objectius més ambiciosos, que vagen a les causes reals dels problemes”, assegura Lourdes Benavides, d'Intermon Oxfam. Per a David del Campo, de Save the Children, “ha arribat l'hora de passar d'una declaració d'intencions a una declaració d'obligacions”.

Violeta Tena